

РЕЦЕНЗІЇ

Сергій Білоцький

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри міжнародного права
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АКТУАЛЬНЕ ВИДАННЯ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ І ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ПРАКТИКИ*

Міжнародна співпраця на універсальному і регіональному рівнях у різноманітних сферах життєдіяльності наразі супроводжується численними викликами, певними проблемами і завданнями, що потребують невідкладного вирішення. Безперечно, з-поміж них і питання забезпечення енергетичної безпеки, енергоефективності, екологічно орієнтованої енергетики, сталого енергетичного розвитку тощо. Економічні та енергетичні кризи, війни та інші конфлікти, надзвичайні ситуації посилюють існуючі проблеми у досліджуваній сфері, а енергетична політика держав іноді виявляється неефективною. Водночас слід підкреслити, що розвиток енергетичного законодавства, стан забезпечення енергетичної безпеки, на думку багатьох учених, є непослідовним і несистемним, не завжди своєчасно вносяться зміни і доповнення, складним є механізм забезпечення гарантій енергетичної безпеки окремих держав, їх об'єднань тощо. Так, в останні роки назріла реформа систем колективної і національної безпеки, включаючи енергетичну безпеку. Обмежені запаси енергетичних ресурсів, необхідність розвитку екологічно орієнтованої енергетики, наслідки екологічних катастроф планетарного масштабу, руйнування об'єктів критичної інфраструктури внаслідок агресії росії проти України з 2014 р. і повномасштабного вторгнення на територію України з 2022 р. актуалізують наукові дослідження з питань енергетичної безпеки, державного і наднаціонального регулювання енергетики, гарантій і стратегій енергетичної безпеки, теоретичних і практичних аспектів розвитку енергетичного права і законодавства, енергетичних прав людини, громади, суспільства і держави, глобальної енергетичної політики тощо.

Відсутність ґрунтовних комплексних наукових праць у науці міжнародного права, конституційного права, загалом у юридичній науці з цієї проблематики підкреслює той факт, що запропонована монографія¹ є акту-

* Рецензія на монографію Н. В. Камінської та Б. А. Остудімова "Забезпечення енергетичної безпеки: теоретичні, міжнародно-правові та конституційно-правові засади".

¹ Н. Камінська, Б. Остудімов, *Забезпечення енергетичної безпеки: теоретичні, міжнародно-правові та конституційно-правові засади* (КНТ 2024).

альною, затребуваною і цікавою для широкого кола науковців, експертів, представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування, міжнародних організацій. Донедавна зазвичай юристи-міжнародники, представники науки адміністративного та екологічного, господарського права, а також учені економісти звертали увагу на питання енергетичної безпеки, енергетичної політики. Безумовно, важливо, щоб і інші учені долучались до вивчення засадничих аспектів забезпечення енергетичної безпеки, концептуалізації енергетичної функції сучасної держави, удосконалення міжнародного і конституційно-правового регулювання, системи відповідних гарантій, механізмів забезпечення прав людини у цій сфері, протидії корупційним та іншим загрозам, захисту енергетичної незалежності держави і т. д.

Автори сформулювали низку результатів і висновків, що демонструють приріст знань у досліджуваній сфері. Зокрема, значна увага приділена принципам забезпечення енергетичної безпеки в Україні, принципам забезпечення міжнародної (глобальної) енергетичної політики, принципам забезпечення енергетичної безпеки регіонального (європейського) характеру, принципам енергетичної політики ЄС, принципам енергетичного права і законодавства. Обґрунтовано, що міжнародно-правові стандарти енергетичної безпеки – це сукупність норм і принципів міжнародного права, що регулюють міжнародні відносини стосовно безпечного видобування, використання, транзиту, постачання, торгівлі енергетичних ресурсів, поширення про них інформації, запровадження енергозберігаючих технологій і розвитку альтернативних джерел енергії. Погоджуємось, що насамперед держави та міжнародні організації загальної і спеціальної компетенції уповноважені на їх розробку, прийняття, створення належних умов для реалізації.

Поряд з цим удосконалено систему гарантій забезпечення енергетичної безпеки людини і громадянина, енергетичної безпеки держави, енергетичної незалежності та енергетичного суверенітету Української держави, а також прав на доступ до енергетичних послуг, права на енергетичну безпеку. Аргументовано покращення інституційного механізму забезпечення енергетичної безпеки в Україні, включаючи запровадження інституту Уповноваженого Президента України з питань енергетичної безпеки, удосконалення діяльності існуючих владних органів України у цій сфері, а також розвитку інституту громадського контролю у системі забезпечення енергетичної безпеки.

Значна увага приділена енергетичній політиці ЄС, наднаціональним механізмам її забезпечення тощо. Важливим є здійснення порівняльно-правового аналізу державного енергетичного нагляду, моніторингу і контролю в Україні й державах – членах ЄС, організації роботи національних регуляторів енергетичних ринків, належного дотримання прав споживачів, безпе-

ребійного енергопостачання, виконання учасниками енергетичного ринку вимог нормативно-правових актів щодо технічної експлуатації енергетичних установок і мереж, а також конкуренції в енергетиці.

Н. Камінська і Б. Остудімов підкреслюють потребу внесення змін і доповнень до національного законодавства (Конституції та інших законів, підзаконних актів України), удосконалення форм і методів роботи уповноважених органів, у тому числі існуючої системи енергетичного нагляду і моніторингу, контролю; також оптимізації і конкретизації термінологічного апарату тощо. Наприклад, сміливими і закономірними вбачаються пропозиції про новелізацію статей 17, 48, 116 Основного Закону України та ін. Цікавими, хоча й дискусійними, є пропозиції ухвалення Енергетичного кодексу України, враховуючи зростаючу систему енергетичного законодавства, а також успішний досвід деяких держав, зокрема Франції. Важливо, щоб чітко було викладено пропозиції про використання практики зарубіжних держав у цій сфері, енергетичної дипломатії тощо.

Важливим і необхідним є продовження вивчення зазначеної проблематики представниками різних галузей сучасної науки, належного експертного і громадського обговорення й вирішення актуальних проблем забезпечення енергетичної безпеки в Україні, Європі та світі, відновлення зруйнованих об'єктів енергетичної інфраструктури внаслідок агресії росії, розвиток екологічно орієнтованої енергетики, збереження національних природних ресурсів.

Камінська Н., Остудімов Б. Забезпечення енергетичної безпеки: теоретичні, міжнародно-правові та конституційно-правові засади: монографія. Київ: КНТ, 2024. 250 с.

Монографія присвячена дослідженню сучасної парадигми міжнародно-правового і конституційно-правового забезпечення енергетичної безпеки, заснованої на комплексному і міжгалузевому вивченні феномену енергетичної безпеки та обґрунтуванню на цій основі положень, визначень, висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на удосконалення теоретичних засад, міжнародно-правового і конституційно-правового регулювання в Україні. Видання розраховане на працівників органів законодавчої, виконавчої та судової влади, органів місцевого самоврядування, національних і міжнародних експертів, представників громадських організацій, науковців та студентів закладів вищої освіти.

Для всіх, хто цікавиться науковим внеском відомих українських вчених-юристів.

ПРАВО УКРАЇНИ • 2025 • № 2 • 125-127